ראש השנה

א. לבלבל את השטן

אחד הטעמים לכך שאין מזכירים את ענין ראש חודש בתפלות ראש השנה הוא[1]: „לערבב השטן, שלא ידע שהיום הוא ראש חודש תשרי (ולא יבוא לקטרג[2]):

אותו ענין מובא[3] כטעם למנהג שאין מברכים ומזכירים את חודש תשרי בשבת שלפניו, כפי שנוהגים בכל שבת שלפני ראש חודש – „שבת מברכים".

ולכאורה, אין מובן[*3]:

ה„שטן" הוא מלאך והוא מופיע בבית דין של מעלה וכו', כנאמר בתחילת ספר איוב[4], שהשטן בא ביום הדין, בראש השנה[5], בתוך בני האלקים „להתייצב על ה'" – ואם כך, כיצד אפשר לומר שניתן „לערבב אותו" ולהטעותו בדבר פשוט כל כך[6], ולגרום לכך שעקב מנהגים מסויימים הוא לא ידע מתי ראש השנה – דבר מפורסם ביותר, שנדפס בלוחות וכדומה.

ב. „כיון שלא קדשוהו"

ב„לבוש"[7] מובא גם כן טעם זה – „כדי לערבב את השטן שלא ידע יום שהוא ראש השנה", אך הוא מוסיף: „כיון שלא קדשוהו".

לפי זה ניתן היה להסביר, על פי הידוע[8], שקביעת החדשים והמועדים תלויה בדעת בית דין: ראש החודש נקבע לאחר שבני ישראל מקדשים אותו. באמצעות קביעת בית הדין (בני ישראל) יום מסויים כראש חודש, הרי יום זה נעשה ראש חודש.

עד כדי כך ש„כשמתכנסין מלאכי השרת לפני הקדוש־ברוך־הוא לומר אימתי ראש השנה ואימתי יום הכפורים, הקדוש־ברוך־הוא אומר להם

---

1) שו"ע אדמו"ר הזקן או"ח סתקצ"א ס"ו. והוא מלבוש (סתקפ"א ס"א. וראה גם סתקפ"ב ס"ו). מנהגים למהר"א טירנא חודש אלול. מנהגים להר"א קלויזנר (רבו של מהרי"ל) מנהגי ראש השנה אות א הגהה א.

2) כ"ה (בחצע"ג) בשו"ע אדה"ז שם. וראה מבוא לקונטרס השלחן (להרא"ח נאה) ס"ח.

3) מנהגי מהרא"ק, הר"א טירנא ולבוש (סתקפ"א) שם.

*3) ראה גם אמת ליעקב מערכת ז' אות צה.

4) א, ו ואילך. ולהעיר ממו"נ ח"ג פכ"ב. רמב"ן לאיוב ב, א. וראה צפע"נ למו"נ שם (צפע"נ עה"ת דברים ע' תטז). שו"ת צפע"נ דוינסק ח"א סק"א. ואכ"מ.

5) ראה מפרשים לאיוב שם.

6) להעיר מחגיגה (ד, סע"ב) וכתובות (עז, ב) בענין הטעיית (שלוחו של) מלאך המות. וראה גם תוד"ה תורה – שבת פט, א. אבל שם הכוונה לא להטעות אלא ל„טירדה".

7) רסתקפ"א שם.

8) ראה לקו"ש [המתורגם] חט"ז ע' 105 ואילך. וש"נ.

לי אתם שואלים, אני ואתם נלך אצל בית דין של מטה"[9].

ולכן, כאשר אין מזכירים את ראש חודש בתפלות ראש השנה, ואין מזכירים אותו בשבת שלפניו[10] – הרי כאילו[11] יום זה לא נקבע כראש חודש תשרי, ולפיכך אין השטן יודע (בוודאות) "יום שהוא ראש השנה".

אך תירוץ זה אינו מספיק, כי:

א) בראש השנה מבצעים פעולות רבות שבהן ניכר ומודגש שזהו יום ראש השנה – ראש חודש תשרי – וכיצד ייתכן לומר, שמשום ש"לא קדשוהו" – את ראש חודש – לא ידע השטן שזהו ראש השנה?

ב) ועיקר: הטעם של "ערבוב השטן" מובא[12] גם לגבי שני מנהגים נוספים, שאינם קשורים לענין של ראש חודש:

(א) "ומטעם זה נמי אין תוקעין בערב ראש השנה[13], כי אז יהיה סבור השטן שעבר יום הדין"[14], (ב) "וכן מכח זה מתחילים לקרות בראשית בשמחת תורה כדי שלא יבין את ראשית שנה או אחרית שנה"[14].

שבה, אפוא, הקושיה המתעוררת: כיצד ייתכן לומר שעל ידי אי תקיעת שופר בערב ראש השנה או אי קריאת בראשית בראש השנה מערבבים את השטן, ומטעים אותו לחשוב ש"עבר יום הדין" וכדומה, ובמיוחד כאשר מפעולות רבות אחרות ניכר שזהו ראש השנה, וראש חודש?

ג. מסתמין דבריו של השטן

כדי להבין זאת יש להקדים ולציין שענין זה של ערבוב השטן מובא[15] גם כטעם למנהג תקיעת השופר במשך חודש אלול – שעל ידי כך מבלבלים את השטן "שלא יבין מתי יהיה ראש השנה"[16].

וגם בכך אין מובן, כדלעיל: כיצד ייתכן "לשטות" בשטן, ולהטעותו שלא ידע "מתי יהיה ראש השנה"?

ויש לומר, שההסבר לכך הוא:

---

9) דב"ר פ"ב, יד (ובהנסמן ברד"ל שם). וראה (בעניננו) פירוש אחר בחכמת שלמה (למהרש"ק) לשו"ע או"ח סתקפ"א ס"ג.

10) וראה לקו"ש [המתורגם] ח"ט ע' 194 ואילך.

11) אבל לא ממש, שהרי כל החדשים וכו' כבר נקבעו ע"י הלל הנשיא (נסמן בלקו"ש חט"ז ע' 100 הערה 10).

12) מנהגים שבהערה 3. מהרי"ל מנהגי ימים נוראים הגהה הב' (לו, א). מטה משה סתשע"ח. וראה לבוש ואלי' רבה רסתקפ"א. לבוש רסתרס"ט. ועוד.

13) וטעם זה הובא להלכה במג"א סתקפ"א סקי"ד. הוספות לשו"ע אדה"ז סו"ס תקפא.

14) לשון מהרא"ק שם.

15) רא"ש (ראש השנה בסופה) ראבי"ה (שם סתקמ"ב) וטור (רסתקפ"א) בשם פדר"א (וראה ביאור הרד"ל לפדר"א פמ"ז אות כ) ועוד – אבל בלי ההסברה, שערבוב השטן היינו "שלא יבין כו'".

16) לשון מהרא"ק שם. ועד"ז הוא במנהגים טירנא, מטה משה, מהרי"ל ולבוש שם.

את הענין של ערבוב השטן מוצאים בגמרא בקשר לראש השנה[17], לגבי מצות תקיעת שופר בראש השנה באופן כללי: „אמר רבי יצחק .. למה תוקעין ומריעין כשהן יושבין ותוקעין ומריעין כשהן עומדין, כדי לערבב השטן". ועל כך מפרש רש"י[18]: „שלא יסטין, כשישמע ישראל מחבבין את המצוות מסתמין דבריו". כלומר, כיון שישראל אינם מסתפקים בתקיעות ובתרועות פעם אחת בלבד, אלא הם תוקעים ומריעים שוב, הם מוכיחים בכך שהם מחבבים את המצוות – וכך נסתמים דברי השטן המקטרג.

בדומה לכך ניתן לפרש את הכוונה בערבוב השטן לגבי תקיעות חודש אלול:

מטרתן של התקיעות בחודש אלול היא, כידוע[19], „כדי להזהיר ישראל שיעשו תשובה, שנאמר[20] אם יתקע שופר בעיר...". ולפיכך, על ידי כך שהיהודים תוקעים בשופר ומתעוררים לחזור בתשובה, מתבלבל השטן[21], בחשבו, שהיהודים זכו בדין כבר בחודש אלול[22], כיון שחזרו בתשובה, ומשום כך אין תועלת בקטרוגו בראש השנה, ואז – „מסתתמין דבריו".

ד. השטן אינו יודע מתי נדונים ישראל

לפי זה ניתן להבין את הנאמר, שבלבול השטן באמצעות התקיעות של חודש אלול גורם לכך „שלא יבין מתי יהיה ראש השנה":

המשמעות של „לא יבין מתי יהיה ראש השנה" איננה[23] שאין השטן יודע

17) ר"ה טז, סע"א ואילך.

18) ועד"ז בר"ח שם. מאירי שם. ערוך ערך ערב. ולהעיר מתיב"ע פינחס כט, א. שו"ע אדה"ז סתקפ"ה ס"ו.

19) ראה בהמסומן בהערה 15 בשם פרקי דר"א (פמ"ו).

20) עמוס ג, ו.

21) ולפירוש הר"ן ר"ה שם ועוד, דערבוב השטן פירושו הכנעת היצר (כמאמר ר"ל (ב"ב טז, א) הוא שטן הוא יצה"ר הוא מה"מ) – א"כ הוא הוא ענין התשובה הבאה ע"י תק"ש.

22) ולהעיר, שהלשון (במקומות שבהערה 15) הוא „וכדי לערבב את השטן" ולא „ועוד כדי כו'" (כבלבוש שם. וראה מט"מ שם). ומשמע קצת שאי"ז טעם שני כ"א המשך למ"ש לפנ"ז „להזהיר ישראל שיעשו תשובה".

23) ועד"ז יש לפרש דברי הירושלמי (שהובא בערוך (שם), תוס' ור"ן ר"ה שם. טאו"ח סתקפ"ה. ועוד) ש„ערבוב השטן" ע"י תקיעות דר"ה הוא מחמת שחושב שתקיעה זו היא התקיעה בשופר גדול דלע"ל כשיגיע זמנו להתבלע – דהיינו, לא שטועה שהוא הזמן דלעתיד*, אלא שתוכן ופעולת תקיעה זו הוא אותו התוכן ופעולה שבתקיעה דלעתיד ולכן יתבלע תיכף. – ולהעיר מהמבואר בכ"מ בדא"ח (לקו"ת ר"ה נט, ג ואילך. עט"ר ש' ר"ה כב, א ואילך. ועוד) ההפרש בין השופר דר"ה להשופר גדול דלעתיד. ושם (לקו"ת ס, רע"ג. עט"ר ש' יוהכ"פ בתחלתו) שהתקיעה ביוהכ"פ אחר נעילה עתה – היא מבחי' שופר גדול.

*) ובסמ"ג הלכות שופר (הובא בב"י לטור או"ח סתקפ"ה ד"ה ומ"ש כו' כדי שיתערבב) מפרש שהוא ע"ד „אדם שרואה מת שזוכר יום המיתה ומעורבב בזה ואינו יכול לקטרג".

את המפורסם בלוח השנה, מתי חל היום של ראש השנה, אלא הכוונה היא שאין הוא יודע מתי חלה המהות והיחודיות של ראש השנה – הדין והמשפט של ראש השנה, שזהו הזמן המתאים לקטרוגו, כנאמר במפורש בדברי המהרי"ל[24]: „ואין יודע מתי הדין ויקטרג", כדלהלן:

כאשר יהודי חוזר בתשובה כראוי לפני ראש השנה, הרי הוא כבר בטוח שיכתב ויחתם בספר של צדיקים – „דינו" כבר נפסק לטובה בחודש אלול,

ובמיוחד כאשר מוצאים במספר מקומות, שגם בכל ימות השנה – ולאו דוקא בראש השנה – ניתן לזכות בפסק דין טוב בהחלט על ידי תשובה ותפילה כראוי. לדוגמא: חזקיהו המלך[25], אשר גרם על ידי תפילתו ותשובתו ל„והוספתי על ימיך חמש עשרה שנה"[26], ומן הסיפור מובן שלא היה זה זמן מיוחד כראש השנה וכדומה[27].

ולפיכך מתבלבל השטן מן התקיעות של חודש אלול: הוא חושב שעקב ההתעוררות בתשובה של חודש אלול כבר זכו ישראל בדין, וקטרוגו לא ישפיע.

כך, שקטרוגו בראש השנה הוא, לפחות, רק מתוך ספק, ובודאי אינו נעשה בכל התוקף וכו'.

ולפי הסבר זה יובן גם הענין ש„אין תוקעין בערב ראש השנה, כי אז יהיה סבור השטן שעבר יום הדין":

כדי לבלבל את השטן יותר, ולגרום לו לחשוב שישראל כבר זכו בדין בחודש אלול, על ידי ההתעוררות בתשובה עקב התקיעות של חודש אלול – מבטלים בערב ראש השנה את תקיעות חודש אלול: כבר אין צורך להתעוררות הנובעת מן התקיעות.

אמנם, השטן יודע שאי תקיעת שופר בערב ראש השנה הוא מנהג קבוע מאז ומתמיד, וטעמו הוא כדי לבלבל את השטן – בכל זאת, זהו מנהג אשר, ככל מנהג ישראל, תורה הוא[28], תורת אמת. ולכן, אילו זכו – תהיה הזכיה המוחלטת בדין אכן כך, שכבר עשו את העבודה הרוחנית של ראש השנה, ו„עבר יום הדין". ולכן קטרוגו נעשה מתוך ספק, בחולשה, כדלעיל.

ה. לא ידע שהיום הוא ר"ח, לא יבין את ראשית השנה

בדומה לכך ניתן היה, לכאורה, לתרץ את הענינים האחרים המוזכרים לעיל, אשר נמנעים מלעשותם בראש השנה כדי „לערבב השטן" שלא ידע שזהו ראש השנה:

24) שבהערה 12.
25) מלכים ב כ, א ואילך. ישעי' לח, א ואילך.
26) מלכים שם כ, ו. ועד"ז בישעי' שם, ה.
27) ראה עטרת ראש ד, א. ולהעיר מטורי אבן לר"ה (יז, ב).
28) תוד"ה נפסל – מנחות כ, ב. ובכ"מ.

העובדה שראש השנה חל באותו יום שבו חל ראש חודש תשרי אינה רק ענין של זמן, שתחילת השנה חלה במילא בתחילת החודש, אלא יש לכך חשיבות (ובלשון הגמרא[29] „אהנאי") והשלכה לגבי מהותו של ראש השנה: ההתעוררות הרוחנית הנובעת מכך שיום זה הוא ראש חודש[30], מוסיפה להתעוררות ולעבודה הרוחנית של ראש השנה, ומסייעת להביא לידי התוצאה המתאימה – לזכות בדין.

וכך גם לגבי הענין של „היה ראוי לקרות פרשת בראשית בראש השנה"[31], יש לומר, שאין זה רק משום שראש השנה הוא תחילת השנה מבחינת הזמן, אלא גם משום שהמשמעות של גמרה של תורה"[32], ו„התחלת התורה" מוסיפה לזכויותיהם של ישראל –

וכמובן, הן התעוררות גדולה יותר והן תוספת בזכויותיהם של ישראל מהוות תועלת וסיוע רב בעבודה הרוחנית של ראש השנה, ובהשתדלות לזכות בדין,

וזוהי הכוונה בסיבה שאין מזכירים את ענין ראש חודש בראש השנה „לערבב השטן שלא ידע שהיום הוא ראש חודש תשרי" – אין הכוונה בכך שהוא לא ידע אודות הזמן של ראש חודש בראש השנה, אלא אודות מהותו ועבודתו הרוחנית של יום זה:

משום שישראל אינם מזכירים את ראש חודש בראש השנה, לא יחוש השטן בהתעוררות המיוחדת של ראש חודש בראש השנה – „לא ידע שהיום הוא ראש חודש"[33].

וכן לגבי „מתחילין לקרות בראשית בשמחת תורה כדי שלא יבין את ראשית שנה..." – משום שישראל אינם מתחילים בפועל „לקרות בראשית בראש השנה", יחשוב השטן שבעבודה הרוחנית של ראשית השנה חסרה ההשפעה הקשורה לסיום ולהתחלת התורה – „לא יבין את ראשית שנה...".

ועל ידי כך יתבלבל השטן „ולא יבוא לקטרג", כי אילו זכו, כדלעיל, הרי היתה עבודתם בשלמות נעלה כל כך, אשר אין הם זקוקים לתוספת התעוררות של ראש חודש ושל „גמרה של תורה" ותחילתה. שהרי כבר זכו בדין בלאו הכי.

ו. מדוע אין מוזכר הצד החיובי?

אך הסבר זה איננו „חלק" לגמרי:

---

29) זבחים צא, רע"א.

30) ולהעיר, דר"ח הוא יום כפרה (ראה פינחס כח, טו ובפירש"י). וכנוסח מוסף דר"ח: זמן כפרה לכל תולדותם.

31) ל' הלבוש ר"ס תקפא.

32) דאם היו מתחילין בראשית בר"ה היו גם מסיימין אז את התורה, שהרי „מתכיפין התחלה להשלמה" (ב„רשות" לחתן בראשית).

33) אבל להעיר של' הלבוש שם הוא: שלא ידע יום שהוא ר"ה.

לפי הסבר זה יוצא, שעל ידי כך שאין מזכירים את ראש חודש בראש השנה ואין מתחילים לקרוא בפרשת בראשית, נגרם רק בלבולו של השטן. אבל הסיבה לכך שאין הוא מקטרג בתוקף – „ולא יבוא לקטרג" – נובעת בעיקר ממחשבתו שהעבודה הרוחנית של ראש השנה כבר מושלמת כל כך אצל בני ישראל עד אשר אין הם זקוקים כלל לענינים אלו –

ולפי זה, צריך היה להדגיש, לפחות, גם את הצד החיובי שבענין, את עבודת ראש השנה, ולא רק את הצד השלילי, ש„לא ידע" שזהו ראש חודש וכו'.

ואילו מן הניסוח[34] „אין נוהגין להזכיר ראש חודש בפירוש בראש השנה .. לערבב השטן שלא ידע שהיום הוא ראש חודש תשרי ולא יבוא לקטרג" משתמע, שגם הגורם לכך ש„לא יבוא לקטרג" נובע מ„לא ידע שהיום הוא ראש חודש תשרי".

ואין זה זהה לענין של „אין תוקעין בערב ראש השנה כי אז יהיה סבור השטן שעבר יום הדין" – כי ניסוח זה עצמו, „אין תוקעין בערב ראש השנה", מדגיש שלפני כן אכן תוקעים[35], ומשום התקיעות של חודש אלול יחשוב ש„עבר יום הדין".

ז. החלשת הקטרוג

ויש לומר, שבשני ענינים אלו – שאין מזכירים ראש חודש בראש השנה וש„מתחילין לקרות בראשית בשמחת תורה" – המשמעות של „לערבב השטן" היא:

כאשר רואה השטן, שביום ראש השנה חסרה לישראל ההזכרה וממילא ההתעוררות הרוחנית של ראש חודש וכן המעלה של גמרה של תורה והתחלתה, הרי הוא נחלש בקטרוגו, בסוברו, שעבודתם הרוחנית של ישראל פגומה, ואין הוא צריך להתאמץ כדי למצוא בהם חסרונות נוספים.

ולמרות שהשטן יודע שנוהגים כך במטרה לבלבל אותו, בכל זאת הרי למעשה חסרה התעוררות וזכות זו עם כל התוצאות הכרוכות בכך, אין לישראל התעוררות רוחנית של ראש חודש ואין להם בראש השנה ענין גמרה של תורה והתחלת התורה!

ח. התעוררות תשובה פנימית

אך לפי זה מתעוררת השאלה מצד שני:

אכן, כיצד ייתכן ליטול זכויות מיוחדות אלו מישראל? אמנם, המטרה היא „לערבב השטן", אך, כדלעיל, בסופו של דבר חסרות לישראל ביום זה

34) לשון אדה"ז בשו"ע שם.

35) ובפרט לפי ל' המהרא"ק שהובא במהרי"ל (וכן הוא במטה משה שם) – שב' המנהגים באים בהמשך זל"ז: מנהג כשר לתקוע מר"ח אלול .. לערבב השטן .. ויקטרג לכן אין תוקעין (מפסיקין) בער"ה כי אז הי' סבור השטן שיום הדין עבר.

פעולות אלו: ההתעוררות הרוחנית של תקיעת שופר בערב ראש השנה, ההתעוררות של ראש חודש וההשפעה מ„גמרה של תורה" והתחלת התורה?!

ההסבר לכך הוא:

עצם העובדה שנמנעים מפעולות אלו כדי „לערבב השטן" צריכה ומביאה לידי התעוררות תשובה עמוקה יותר, מאשר זו שחסרה בגלל אי ביצוע מנהגים אלו.

התעוררות התשובה באופן של „קול היוצא מפנימיות הלב" נובעת „על־ידי המרירות שבנפשו על ריחוקו מה' אשר רחוק ממנו בתכלית"[36].

ומרירות זו „על ריחוקו מה'" נקלטת אצל יהודי בעוצמה רבה ביותר על ידי התבוננותו בכך שנמנעים ממנו הענינים הטובים הנ"ל כדי „לערבב השטן". הוא חש במצבו, שלשטן יש כלפיו כוח חזק כל כך, עד אשר הכרחי ליטול ממנו עקב זאת ענינים חשובים של תקיעת שופר, הזכרת ראש חודש וקריאת פרשת בראשית בראש השנה.

ובפרט נוסף עמוקה התעוררות תשובה זו יותר מאשר ההתעוררות שעל־ידי תקיעת שופר וכדומה: התעוררות התשובה שעל ידי תקיעת השופר נובעת מדבר חיצוני, וכן על ידי קריאת פרשת בראשית והזכרת ראש חודש;

ואילו התעוררות התשובה הנובעת מה„לא" – מכך שנמנעת ממנו תקיעת שופר וכדומה – נובעת ממנו עצמו, מהמצב שלו[37].

ויש לומר, שזאת בדומה[38] לסיפורם של החסידים אודות כ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע בתקופת תחילת נשיאותו:

יהודי נכנס אל הרבי נ"ע ובקש ברכה בענין חשוב ביותר, שהיה זקוק בו לרחמים מרובים. אבל הרבי נ"ע ענה לו שאין ביכולתו לסייע לו בכך.

---

36) ל' הלקו"ת נצבים (מד, ג. מה, א) – בביאור מעלת תקיעת שופר על העבודה בתומ"צ בכלל.

37) ועפ"ז אולי יש לתווך טעם זה דערבוב השטן ע"י העדר ברכת החודש בשבת שלפני ר"ה עם הטעם שהובא בשם הבעש"ט (היום יום כ"ה אלול. ועוד) שהקב"ה בעצמו מברך את החודש* –

כי התעוררות התשובה העמוקה הלזו היא „כלי" (בחי' „אתר שלים") לברכתו של הקב"ה (וראה בארוכה לקו"ש [המתורגם] ח"ט ע' 191 ואילך, דגם לביאור הבעש"ט הברכה היא ע"י עבודת האדם). ועד"ז י"ל להביאור דלקמן בפנים סעיף ט.

38) ראה גם לקו"ש [המתורגם] חט"ו ע' 125. אלא ששם נתבאר שפעולת ה„שבירה" היא גם במי שהוא בדרגא הכי נמוכה (וגם בגוים). וכאן הכוונה לאידך גיסא, שיש מעלה בענין זה על העבודה דוע"ט. ולהעיר מהמשך תער"ב פרכ"ב (ריש ע' תנ) „דצער ומרירות הנפש מגיע למעלה מעונג הנפש".

*) ולהעיר ממ"ש באלי' רבה (סתקפ"א סק"ה) „כי הוא מבורך ועומד שבו אירע כמה דברים".

בשמעו את תשובתו זו של הרבי, יצא היהודי מחדרו של הרבי, ופרץ בבכי מר, ובמררו כך בבכי פגש ברב זלמן אהרן – אחיו של הרבי נ"ע. לשאלת הרז"א אודות בכיו המר כל כך, סיפר לו היהודי את אשר אירע, ואת תשובתו של הרבי.

נכנס הרז"א אל אחיו הרבי – וכאמור, היה זה בתחילת ימי הנשיאות – ואמר לו: הייתכן, שכאשר באים אליך לבקש ברכה הנך עונה שאינך מסוגל לסייע, עד כדי כך שהמבקש בוכה בדמעות שליש מרוב צער!

חגר הרבי נ"ע את חגורו והורה שיהודי זה ייכנס אליו שוב, ובהכנסו ברכו הרבי, והברכה אכן התקיימה בפועל.

לכאורה, יש להבין: אם הרבי נ"ע יכול היה לסייע לו, כפי שרואים מסיום המאורע, מדוע הוא לא עשה זאת מלכתחילה, אלא דחה את המבקש באופן כזה שהביאו לידי בכי?

אלא, ההסבר האפשרי לכך הוא, כדלעיל:

היהודי אשר בקש את ברכת הרבי היה בלתי ראוי אז, עקב מצבו הרוחני, לזכות בברכה מיוחדת כל כך כפי שחייבה צרתו – הוא לא היה כלי מתאים לה. ולכן אי אפשר להועיל לו.

אבל תשובתו של הרבי גרמה לו שברון לב והוא שפך את לבו לפני ה'. על ידי כך הוא הפך להיות מציאות חדשה, כלי מתאים לברכת ה' על ידי הרבי נ"ע.

ט. גם ההמנעות היא עשיית רצון ה'

ויש בכך ענין עמוק יותר:

לא זו בלבד שכך נגרמה התעוררות תשובה עמוקה יותר, אלא שלא חסרה כאן המעלה של המעשה בפועל.

ההמנעות מענינים אלו היא מנהג ישראל, אשר "תורה היא"[28] – זהו קיום התורה למעשה[39], שנעשה מתוך שמחה רבה.

כאשר מקיימים תורה ומצוות רק לפי השכל, מתוך טעם ודעת, או משום התענוג הכרוך בכך – אז יש להבחין ולומר שאי אפשר שתהיה חיות רבה כל כך בהמנהג של המנעות ו"שלילה" כענין של מעשה וחיוב.

וזהו חישובו של השטן, שבכל אופן יש פגם בעבודת בני ישראל בפועל – ובפרט כאשר יש לומר שאין הוא מבחין ב"קול הפנימי" ואף בדרגות השונות שיש במחשבה[40].

---

39) ע"ד סברת המד"א שבעשה"ד גם על "לאו" ענו "הן" (מכילתא יתרו כ, א – נתבאר בלקו"ש [המתורגם] ח"ו ע' 125 ואילך. הדרן על מס' פסחים – נדפס בהגש"פ (קה"ת, ברוקלין – בהוצאות תשמ"ו ושלאח"ז – ע' תסה ואילך).

40) ראה תוד"ה שאין (שבת יב, ב), ובהמצויין בהגהות רעק"א שם. ועוד. ואכ"מ.

אך לאמיתו של דבר, מצד רצון **המלך, אין הבדל בין עבודה אחת לאחרת**[41].

כאשר יהודי מקיים מצוות משום ש„קדשנו במצוותיו וציונו" – אין לגביו הבדל –

ואף כאשר נראה שהוא מפסיד **דבר טוב, הוא** עושה **זאת בשמחה רבה** ובטוב **לבב**[42]**, משום שעצם ההמנעות „תורה היא".**

וזה מביא לכתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה למטה מעשרה טפחים, בגשמיות וברוחניות גם יחד.

(משיחות יום שמחת תורה ומוצאי ש"פ בראשית, תשל"ט)

---

41) ובלשון הידוע (צוואת הריב"ש אות ג. וש"נ): שהכל הוא צורך גבוה, מפני שהשי"ת רוצה שיעבדו אותו בכל האופנים.

42) ובלשון הידוע (שם): כי לפעמים אדם הולך ומדבר עם בני אדם ואז אינו יכול ללמוד .. ואל יצער את עצמו בזה, כי השי"ת רוצה שיעבדוהו בכל האופנים.